

Cosmovisió i reformisme

Text > XAVIER BESALÚ

És una autèntica anomalia que un intel·lectual de la talla de Cassià Costal i Marinello (Mollet de Peralada, 1876 - Barcelona, 1937) sigui per a una majoria de catalans un perfecte desconegut. «Pedagog modern i ciutadà compromès», com va titular un article publicat en aquesta mateixa revista l'historiador Joan Puigbert, efectivament Cassià Costal va fer de professor de pedagogia al llarg de vint-i-cinc anys, primer a Girona i després a Barcelona. Va dictar nombroses conferències i va escriure centenars d'articles, tot i que no va publicar cap llibre. Com a ciutadà va ser un home proper a la Unió Socialista i posteriorment a Esquerra Republicana, un socialdemòcrata en termes d'avui, una persona profundament humanista, convençuda que la millor via per transformar la societat era l'educació, lluny de qualsevol vel·leïtat revolucionària i de tot conservadorisme estantís; un reformista, en definitiva.

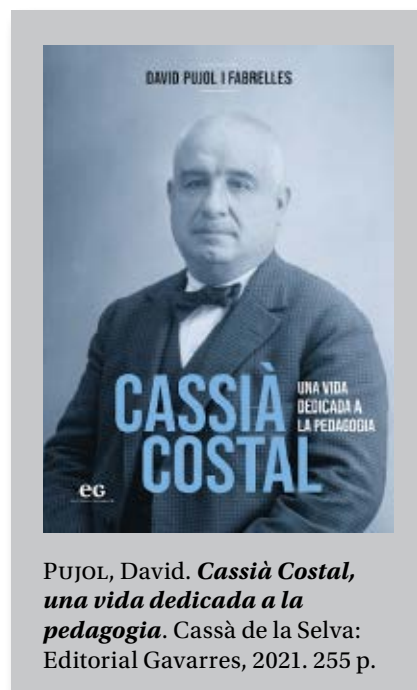
Per això és tan benvingut el llibre del mestre i pedagog David Pujol, un activista incansable, un escriptor rigorós i polifacètic. Un llibre que s'estructura en tres parts ben diferenciades.

La primera és una introducció que és un vertader assaig, a càrrec del professor Conrad Vilanou, que proporciona les principals coordenades del pensament de Costal i el context intel·lectual,

pedagògic i polític en què cal inserir-lo. En destaca la vinculació, personal i ideològica, a la Institució Libre de Enseñanza, d'una transcendència mai prou ben valorada en la renovació pedagògica que es va experimentar a Catalunya el primer terç del segle xx. No és pas estrany, ja que Costal es va formar a Madrid i allí es va impregnar del pacifisme, de la cosmovisió, de la passió per la ciència i el progressisme que es vivia en aquella institució.

La segona part és la biografia pròpiament dita de Costal, un relat que no ha estat gens fàcil de bastir perquè les dades documentals disponibles són escasses. Tot i ser fill del mestre de Mollet, en acabar els estudis primaris es va posar a treballar d'impressor i no reprendria els estudis fins als vint-i-nou anys! Aquesta seria una primera dada sorprenent de la seva biografia. Però és que amb divuit anys va marxar d'Espanya per no haver de fer el servei militar obligatori, cosa que en aquell moment volia dir anar a fer la guerra a Cuba. Es va instal·lar a Zuric, on va romandre deu anys. I, curiosament, el 1905 va tornar a Espanya i se'n va anar a Madrid a estudiar magisteri i pedagogia, sense que el molestés ni el penalitzés la burocràcia militar...

Arribat a Girona amb trenta-sis anys, ben aviat va assumir la direcció de l'Escola Normal de Girona, fins que el

PUJOL, David. *Cassià Costal, una vida dedicada a la pedagogia*. Cassà de la Selva: Editorial Gavarres, 2021. 255 p.

1931 va ser nomenat director de l'Escola Normal de la Generalitat. Es va casar amb Carme Soler, de Sant Feliu de Guíxols, i això explica la seva especial vinculació a aquesta vila, on va ser enterrat amb seixanta anys, després d'una malaltia greu.

La part més extensa del llibre és una antologia de trenta-set articles de Cassià Costal. David Pujol ha optat per fer-ne una selecció molt variada, tant pels temes com per l'extensió i la intencionalitat. Alguns títols a tall d'exemple: «Belleses històriques, artístiques i naturals de Girona»; «Educación Obrera» o «La República a Girona».

Devoció per les arrels

Text > LAURA REIXACH

Tenim a les mans el quart volum de la col·lecció «Sa Caravera», editada per l'Ajuntament de Lloret de Mar, que, en aquesta ocasió, és una detallada biografia d'Agustí M. Vilà i Galí, un excel·lent historiador local i un dels millors especialistes de la marina lloretenca. Joan Domènech i Moner, l'autor d'aquesta acurada obra, no es deixa res al pap: cap anècdota, ni cap fet rellevant, per petit que sigui, i configura així un retrat exhaustiu i minucios d'aquest humanista engi-

nyer, treballador perseverant i artífex d'una bibliografia abundant.

Domènech repassa tota la trajectòria vital d'Agustí M. Vilà i Galí, tant en l'àmbit professional com personal, i, al mateix temps, la contextualitza en el marc històric de la seva vila natal. Gràcies a aquest recurs, a mesura que ens desvetlla anècdotes de la vida d'aquest incansable navegant de terra ferma, l'autor aprofita per descobrir-nos la notable riquesa patrimonial i cultural d'aquest poble que també és el seu. Capítol rere capítol, i són

dinou més l'epíleg, el llibre està farcit d'un coneixement extens de la realitat local i d'un afecte profund per un Lloret que, sovint, en les últimes dècades, ha patit el menyspreu de la seva vàlua des que es va convertir en un dels pols d'atracció turística de la Costa Brava.

Amb els incidents i les diverses vicissituds que va esgranant l'autor, descobrim en Vilà una persona devota de salvar el patrimoni històric, arqueològic i monumental, alhora que compromesa amb les associacions locals, com demostra la seva dedicació a la confr-

El dietari dels cels enclaustrats

Text > ALBA CARMONA

«Començar el diari del cel confinat va ser resultat d'una necessitat i no tant d'una decisió: fixar un fil per no perdre'm en el laberint dels dies tancats. Una manera de subjectar el temps i fer-lo transitable», escriu Cristina Masanés (Manresa, 1965) a *Eroica*. El llibre, publicat per L'Avenç, va néixer dels rituals que practicava diàriament l'escriptora i curadora d'exposicions durant el confinament de la primavera del 2020. Reclosa a casa, en un petit poble de l'Empordà, Masanés va començar a fer fotografies del cel, un cel sense horitzó, quadrat i tancat dins una finestra. Després van venir els textos (no més d'una o dues pàgines al dia), amb reflexions, notes de les lectures que feia o les converses que mantenia amb la seva filla, primer confinada en una altra casa i més endavant, juntes sota el mateix sostre.

Tot aquest material nascut per trencar l'estranya rutina confinada va anar quedant recollit en una llibreta: a la pàgina esquerra, la fotografia, i a la dreta, el text manuscrit d'aquella jornada, i així durant seixanta-cinc dies en què el temps es va aturar per a tothom. L'editorial L'Avenç li ha respectat aquest format per a *Eroica*, un llibre que parteix d'aquell diari personal, però que, amb posterioritat, Masanés ha anat polint en un curós procés de

reescriptura fins que l'ha convertit en un fals dietari.

Hi ha passat el ribot per treure'n les anècdotes més fútils, els llocs comuns i les intimitats, per poder-se centrar en un missatge de vida a partir de l'absència de la seva mare, morta trenta anys enrere. Interrogada per la seva filla adolescent sobre la mort de l'àvia, Masanés intenta suturar la ferida recuperant-ne el record, com un cordó umbilical fet de memòria que connecta les tres generacions. L'autora busca en la vida de la mare el sentit del seu suïcidi, una mort que llegeix de forma generacional, capbussant-se en els llibres escolars d'un temps en què s'educava en la culpa i el pecat. El llibre és també un elogi a la bellesa enmig dels moments de por, evocant una nova manera de mirar el món i la natura sense presses, gaudint de l'esclat d'aquella primavera que va seguir el seu curs en un moment en què el ritme incessant dels dies va quedar frenat. I també hi apareixen, és clar, els hàbits adquirits durant el teler treball i el sentiment d'incertesa pels més propers, mentre la malaltia que venia de l'Orient avançava i s'anava acostant.

Amb les lectures d'Agamben i *La pesta* d'Albert Camus a la tauleta de nit i la intensitat de les composicions de Beethoven com a banda sonora, l'escriptora estableix també un vincle

ria de Sant Elm, de la qual va ser obrer major durant quinze anys.

És notable i cal lloar la curosa recerca duta a terme per Domènech sobre l'abundant documentació aplegada pel biografat en el transcurs de la seva vida. Un detall ben eloqüent que ens revela la personalitat meticulosa i aplicada de Vilà, trets que queden palesos en el seu abundant llegat en forma de llibres, articles i conferències.

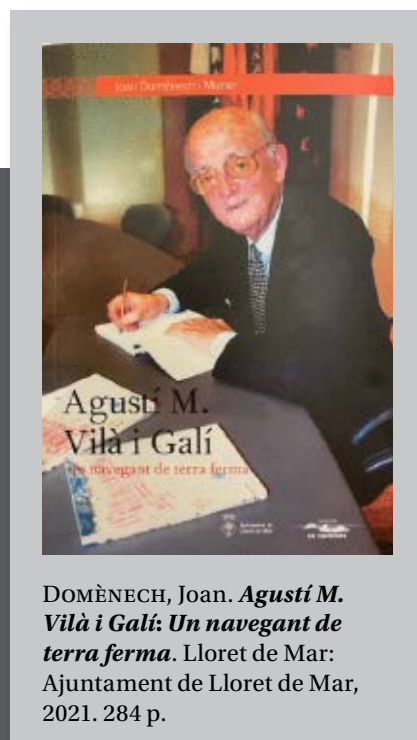
Resulten especialment interessants els dos primers capítols en què s'exposen els antecedents familiars del biografat, una nissaga familiar de na-

vegants que ell mateix va documentar, enfilant-se en la seva recerca fins a les primeres dècades del segle XVIII. En cada anècdota ressona la vida farcida de dificultats, però alhora curulla d'aventures d'aquells temps: temporals terribles, rituals màgics i, fins i tot, la participació d'un avantpassat en el comerç negrer configuren un marc captivador que convida a saber-ne més. Amb aquest mos, Domènech ens ha obert la gana, així que haurem d'acostar-nos a *Navegants i mercaders*, una de les obres més celebrades de Vilà, per tal de satisfer a bastament la nostra curiositat.

MASANÉS, Cristina. *Eroica*. Barcelona: L'Avenç, 2021. 164 p.

entre la música i la situació en què ens va deixar la pandèmia a partir de la tercera simfonia de l'alemany, titulada «Eroica», sense hac, en italià. El compositor de Bonn la va escriure quan va començar a assumir que perdia l'oïda i Masanés la converteix en una metàfora del que ens demanava la vida, valentia i coratge, mentre el virus ens ho intentava prendre tot.

DOMÈNECH, Joan. *Agustí M. Vilà i Galí: Un navegant de terra ferma*. Lloret de Mar: Ajuntament de Lloret de Mar, 2021. 284 p.